

Posudek disertační práce

Uchazeč Ing. arch. Zuzana BouškováNázev disertační práce Odras industriální éry v historické kulturní krajiněStudijní program Architektura a stavitelstvíŠkolitel prof. Ing.arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.DOponent RNDr. PhDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.e-mail santruckova@vukoz.cz

Aktuálnost tématu disertační práce

komentář: Práce je zaměřena na téma historické industriální krajiny, a to konkrétně krajiny hlubinné těžby a krajiny kamenolomů. Tyto typy historických kulturních krajin patří mezi málo prozkoumané a nejvíce ohrožené nejen v českém, ale i ve světovém měřítku. Pozornost je obvykle věnována jen několika výjimečným památkám, kdežto řada dalších přes své rovněž vynikající kvality a historický význam často nejen chátrá, ale přímo zaniká.

Industriální krajiny, jejichž jsou těžební krajiny součástí, patří mnohde mezi obtížně přijímané dědictví. Zejména na památky těžby z moderní doby je nahlíženo spíše jako na ekologickou zátěž či poškození krajiny, než jako na doklady jedné historické éry.

Téma disertační práce, která se snaží ukázat celé spektrum hodnot a znaků, které mohou historickou těžební krajinu charakterizovat, je proto vysoce aktuální.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Splnění cílů disertační práce

komentář: Autorka si vytkla tři cíle své disertační práce, které byly beze zbytku naplněny.

Prvním cílem bylo Vytvoření databáze klíčových znaků historické kulturní krajiny hlubinné těžby a těžby kamenolomů. Autorka představuje velmi ucelenou databázi znaků, které ještě přehledně dělí podle jejich bezprostřední vazby k těžbě suroviny na primární, sekundární, terciární a kvartérní. Výčet a představení znaků jsou provedeny přehledně a kompletně.

Druhým cílem práce byla Identifikace možných způsobů obnovy a přeměny krajin hlubinné těžby a krajin kamenolomů. Zde autorka diskutuje řadu možných využití bývalých lomů a dolů, včetně řady zahraničních příkladů. Opět se snaží různé způsoby dalšího možného využití těchto objektů přehledně klasifikovat a představit. Jistě by se našla i další příklady využití těchto objektů, ale základní možnosti autorka představila. Chybí mi zde ale větší diskuse o problematice komercializace dědictví, která v některých bývalých lomech a dolech či přidružených objektech nastává, ať se jedná o různé formy zábavního parku nebo pronajímání pro soukromé akce.

Třetím cílem autorky pak bylo Zpracování případových studií pro typy krajin hlubinné těžby a krajin kamenolomů s doprovodnými odbornými mapami. Tento cíl byl případovými studiemi beze zbytku naplněn.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Metody a postupy řešení

komentář: Metodika práce je velmi krátká a jen stručně představuje, co a především jak autorka ve své práci zkoumala. Některé metodické otázky jsou pak diskutovány ve výsledcích nebo v závěru práce, přičemž by tyto části spíše patřily do metodiky.

Za zásadní problematiku, která není v metodice diskutována, považuji stanovení, za jakých podmínek znaky v rámci těžební krajiny nabývají památkové hodnoty. A které znaky naopak památkovou hodnotu nemají. Autorka navrhla vysoce relevantní katalog znaků, ovšem v katalogu je řada položek, které mohou mít památkovou hodnotu nebo být naopak zcela moderní (namátkou např. hlubinný důl, těžební halda, ocelárna a řada dalších - může se jednat o znaky s neddiskutovatelnou památkovou hodnotou stejně jako o objekty zřízené před pár lety). Podle čeho určím, který z těchto znaků má památkovou hodnotu a který nikoliv?

Pro vymezené znaky autorka stanovuje jejich "cennost". Postup vymezení cennosti znaku je stručně představen až v závěru práce, ale nikoliv v metodice, kam by náležel. Navíc je popis postupu stanovení cennosti velmi stručný. Takto zásadní otázka by měla být představena podrobněji.

Rovněž metodika studia a analýzy starých map, ale i dalších pramenů měla být představena podrobněji. Z případových studií je zjevné, že autorka pracovala jak se srovnávacími, tak s individuálními starými mapami. Rovněž využívala další prameny, zejména stará vyobrazení (především fotografie). V metodice jsou tomu věnovány pouhé dva řádky. Bylo by vhodné, kdyby autorka více představila jak svoji heuristickou práci (sběr a výběr relevantních pramenů), tak postup práce při hodnocení pramenů.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Výsledky disertace - konkrétní přínosy disertanta

komentář: Zásadním výsledkem práce je navržená databáze klíčových znaků historické kulturní krajiny hlubinné těžby a krajiny kamenolomů. Jedná se o velice užitečné zpřesnění a rozvedení znaků stručně představených v metodice Typologie historické kulturní krajiny ČR (Ehrlich a kol., 2020), na kterou autorka navazuje. Vzhledem k tomu, že problematika historických těžebních krajín není doposud podrobně řešena, je autorkou vytvořený katalog znaků velmi cenný. Autorka znaky přehledně třídí do čtyř kategorií podle bezprostřednosti jejich vztahu k těžební činnosti. V následné tabulce pak uvádí vzájemné vazby mezi znaky. Znaky jsou představeny přehledně a komplexně. Snad jen u krajiny kamenolomů mi chybí vymezení pískoven jako samostatného znaku. Také mohla být více rozvedena specifika znaků, které nemusí být spojeny pouze s těžební krajinou (např. kostel, kaple), respektive více rozvedeno, kdy a proč jsou tyto objekty znaky těžební krajiny. Rovněž bych doporučovala větší zdůvodnění problematiky cennosti a způsobu jejího stanovení, neboť se jedná o klíčovou otázku z hlediska praktického výkonu péče o památku.

V kapitole věnující se současným tendencím obnovy a přeměny těžebních krajín autorka uvádí reprezentativní možnosti různých příkladů nového využití objektů, které ztratily svoji původní funkci spojenou s těžební činností. Jak jsem zmiňovala výše, zde by mohla být více diskutována problematika komercializace dědictví, která je u některých představených příkladů zjevná. Autorka uvádí hydrické rekultivace jako příklad hospodářského či produkčního využití, v jakém smyslu jsou zatopené lomy, jichž se to týká, hospodářsky využívány?

V neposlední řadě autorka zpracovala dvě případové studie (těžební průmysl na Berounsku a těžební krajiny v okolí Krušné hory), v nichž aplikuje teoretické poznatky představené v předchozích kapitolách disertační práce na modelové krajiny, čímž prokazuje jejich platnost a použitelnost. Případové studie jsou zpracovány podrobně a zároveň přehledně. Jen mám dotaz, proč se ve studii o okolí Krušné hory autorka věnuje i industriální krajině bez vazby na těžbu, byť je jí významná sklářská výroba v Nižboru? Tato část totiž nemá ukotvení v předchozích teoretických kapitolách práce.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Význam pro praxi a pro rozvoj vědního oboru

komentář: Práce má velký potenciál pro další výzkum těžebních krajín, a to jak díky svému teoretickému ukotvení, tak díky prokázání praktické aplikovatelnosti v modelových studiích. Jelikož jsou těžební krajiny stále dědictvím, které je v některých svých aspektech obtížně přijímáno, mnohdy trpí neúdržbou, zanedbáním a tím způsobeným rozpadem kulturních hodnot. Práce ukazující hodnoty těžebních krajín jako celku i jejich jednotlivých znaků tak má velký potenciál i pro praktickou ochranu a nové využití, které by bylo adekvátní pro zachování dědictví těžebních krajín.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Formální úprava disertační práce a její jazyková úroveň

komentář: Práce je přehledně strukturována a je psána kultivovaným jazykem s minimem překlepů.

U dlouhých tabulek, přesahujících svou délkou jednu stránku, bych doporučovala, aby se neměnilo číslo tabulky. Pokud je tabulka na každé stránce číslována zvlášť, evokuje to jinou tabulku s jiným obsahem.

Proč jsou mapy obou případových studií řešeny odlišně? V mapě okolí Berouna jsou všechny znaky vyjádřeny mapovou značkou a jsou sledovány jen znaky těžební krajiny. V mapě okolí Krušné hory jsou využity mapové značky i číslované body, jejichž vysvětlení je v následné tabulce. V mapě okolí Krušné hory jsou zakresleny jak znaky těžební krajiny, tak znaky ostatní.

vynikající nadprůměrný průměrný podprůměrný slabý

Vyjádření k dodržení citační etiky

Všechny zdroje jsou náležitě citovány a jsou uvedeny v seznamu literatury.

Připomínky

Drobné připomínky: V kapitole o historii těžby (4.6) je pozornost zaměřena téměř výlučně na Čechy, představení vývoje na Moravě a ve Slezsku téměř chybí. Přitom i zde byly významné těžební revíry.

Podkapitola představující vývoj průmyslu v referenčních zemích (4.10.2) je velmi kusá. Nebylo rozhodně cílem práce popisovat průmyslový vývoj Velké Británie, Nového Zélandu, Brazílie a Rakouska, ale tím spíše mělo být představení průmyslového vývoje pojato komplexnějším a více zhodnocujícím přístupem, ne jako výčet jednotlivých odvětví.

U vybraných příkladů zahraničních krajín a jejich dalšího využití (podkapitola 4.10.5) chybí zhodnocení, jak toto druhotné využití respektuje památkové hodnoty daných krajín.

Závěrečné zhodnocení disertace

Otázky k obhajobě: Jak autorka rozlišuje, zda jevy nabývají charakter znaků historické kulturní krajiny či nikoliv? Viz příklad znaků, které mohou, ale nemusí mít památkovou hodnotu.

Mohla by autorka více představit, jak stanovovala cennost jednotlivých znaků.

Předložená disertační práce je velmi kvalitně zpracována, podložena relevantní odbornou literaturou a obsáhlým vlastním výzkumem autorky. Doporučuji proto práci Z. Bouškové k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby udělení vědeckého titulu „doktor“

Doporučuji po úspěšné obhajobě disertační práce udělení titulu Ph.D. ano ne

Datum: 12. července 2024

Podpis oponenta: